

Ile naprawdę jest warta Twoja firma? Prawa własności intelektualnej jako składnik majątku przedsiębiorstwa.

Wprowadzenie

Kiedy popatrzymy na spektakularne sukcesy przedsiębiorstw z dziedziny nowych technologii zwraca uwagę niesłychana dynamika ich wzrostu gospodarczego. Przedsiębiorstwa takie jak Microsoft, Google, Facebook, Cisco, itp. stały się bardzo szybko rozpoznawalne na świecie stając się liderami rankingów najbardziej zyskownych przedsiębiorstw, nie tylko w swojej branży. Źródłem ich sukcesu rynkowego były innowacyjne produkty lub usługi, które w sposób umiejętny zostały zabezpieczone pakietem praw własności intelektualnej. Nie ma wątpliwości, że w obecnej gospodarce opartej na wiedzy, kluczową rolę odgrywa znajomość zasad ochrony własności intelektualnej i sposobów ich gospodarczej eksploatacji.

Co kryje się za pojęciem „prawa własności intelektualnej”?

W warunkach silnej konkurencji prawa własności intelektualnej pomagają wzmocnić pozycję przedsiębiorstw na rynku. Dzieje się tak dzięki temu, że prawa tego typu posiadają podobną konstrukcję jak i prawa „tradycyjne” - dotyczące dóbr materialnych (rzeczy). Chodzi tutaj w gruncie rzeczy o oparcie się na własnościowej naturze praw. Uprawniony z patentu podobnie jak właściciel samochodu, może z niego korzystać, oddać w używanie osobie trzeciej, sprzedać, itp. Co ważne, prawa własności intelektualnej mogą w ten sposób stanowić składnik majątku przedsiębiorstwa¹, stając się tym samym wyznacznikiem wartości firmy². Czym zatem są prawa własności intelektualnej?

---

¹ Potwierdza to wprost art. 55¹ Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn zm.)

² Różnorodne badania przeprowadzone w tym zakresie wykazują, że własność intelektualna staje się powoli zasadniczym składnikiem kapitału, tzn. przekracza połowę wartości majątku przedsiębiorstw. Np. ponad 80% wartości firm znajdujących się na S&P 500 Index (indeksie, w skład którego wchodzi 500 firm o największej kapitalizacji, notowanych na New York Stock Exchange i NASDAQ) opiera się na aktywach niematerialnych. Niektóre firmy nie posiadają wręcz prawie niczego więcej niż prawa własności intelektualnej.

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

Własność intelektualna jest szerokim określeniem obejmującym kilka kategorii praw o zróżnicowanym charakterze. Ich istotą pozostaje jednak zawsze odniesienie do wytworów ludzkiego umysłu (stanów faktycznych), które posiadają charakter niematerialny.

Dobra niematerialne można poddać klasyfikacji według różnych kryteriów. Najbardziej rozpowszechnionym jest podział, wynikający z prawa międzynarodowego, na kategorię własności intelektualnej (*sensu stricto*) oraz własności przemysłowej. Do pierwszej z nich zostaną zaliczone wytwory intelektualne człowieka posiadające indywidualny i oryginalny charakter, czyli utwory (oraz przedmioty praw pokrewnych). Do drugiej kategorii zaliczymy dobra, których wspólną cechą jest nowatorski charakter rozwiązania (wynałazki, wzory użytkowe i wzory przemysłowe), dobra odznaczające się zdolnością odróżniania towarów lub usług w obrocie (znaki towarowe, oznaczenia geograficzne) oraz oznaczenia przedsiębiorców i ich przedsiębiorstw służące do ich odróżniania na rynku (oznaczenia przedsiębiorstwa). Ponadto, w wyniku rozwoju technologicznego, jak i gospodarczego do szeroko rozumianej własności intelektualnej zaliczono również:

- topografie układów scalonych;
- programy komputerowe (chronione są jak utwory w rozumieniu prawa autorskiego);
- nowe odmiany roślin;
- bazy danych;
- tajemnice techniczne, organizacyjne i handlowe przedsiębiorstw (zwane również know-how);

Wszystkie z wymienionych, posiadając majątkowy charakter, są przedmiotem obrotu gospodarczego i wchodzi w skład majątku przedsiębiorstwa.

Jak zmierzyć wartość praw własności intelektualnej?

Mimo kluczowej roli jaką od pewnego czasu odgrywa własność intelektualna wśród wszystkich aktywów przedsiębiorstwa, ciągle jeszcze istnieją spore trudności z dokładnym określeniem wartości poszczególnych praw wyłącznych, a więc wyceną patentu, prawa ochronnego na znak towarowy, itp. Wycena praw własności intelektualnej powinna zaspokajać bowiem bardzo zróżnicowane interesy informacyjne wielu podmiotów, takich jak inwestorzy, wierzyciele zewnętrzni, pracodawcy, czy też

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

organy państwowe³. Niezbędna wycena wartości patentów powinna więc zostać przeprowadzona w formie maksymalnie zobiektywizowanej.

Metoda wyceny zależy jednak od konkretnych okoliczności przeprowadzania oszacowania. Na przykład, jeżeli własność intelektualną wygenerowano wewnątrz samego przedsiębiorstwa, jej wartość należy szacować dość ostrożnie. Zwykle jest to pochodna kosztów poniesionych w procesie uzyskania patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, itp. Innej metody wyceny należy użyć, kiedy prawa wł. intelektualnej zostały pozyskane od osób trzecich⁴. W praktyce, wyceny dokonuje się według jednego z trzech odmiennych sposobów: w oparciu o koszty, wartość rynkową lub dochód.

- Metoda kosztowa. Posługuje się ona mechanizmem odtworzenia. Oznacza to, że wartość prawa ustala się jako kwotę, która byłaby potrzebna do jego ponownego uzyskania. Przyjmuje się, że ewentualny nabywca prawa, zachowujący się w sposób racjonalny, nie będzie skłonny do zapłaty np. za patent, sumy większej od tej, jaką musiałby zapłacić za uzyskanie ekwiwalentnej ochrony prawnej.
- Metoda rynkowa. Podejście to opiera się na porównaniu z inną, odpowiednią transakcją między osobami trzecimi. Oznacza to, że wartość prawa jest określana poprzez porównanie z podobnym prawem, którego cena rynkowa jest znana ze względu na zakup lub sprzedaż, które już miały miejsce. Wymogiem stosowania podejścia rynkowego jest istnienie aktywnego rynku dla wycenianego dobra. Na takim rynku musi mieć miejsce wystarczająca ilość porównywalnych transakcji, dla których znana jest uzyskana cena. Chociaż obecny rynek praw własności intelektualnej i związanych z nimi licencji rozwija się intensywnie, uzyskiwane na nim dochody nie są ujawniane publicznie, co rodzi pewne trudności w stosowaniu tej metody.
- Metoda dochodowa. Podstawą podejścia opartego na dochodzie jest porównanie przyszłych korzyści ekonomicznych generowanych przez prawo własności intelektualnej z korzyściami wynikającymi z inwestycji alternatywnej. Stosując ten sposób ustalamy wielkość korzyści odniesionych z prawa, tj. dodatkowych dochodów lub oszczędności poczynionych w kosztach. Otrzymane korzyści ekonomiczne są porównywane z najlepszą inwestycją alternatywną, która

³ W zakresie zasad rachunkowości dokładniej zdefiniowane wymogi w tym względzie są określone przez Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF).

⁴ Wówczas w sprawozdaniu finansowym MSSF są one ujawniane według kosztów pozyskania, a koszty danej transakcji określone są jako podana kwota

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

odznacza się podobnymi przyszłymi wpływami pieniężnymi oraz podobnym ryzykiem inwestycyjnym.

Jak wynika z powyższego zestawienia wartość prawa własności intelektualnej nie musi koniecznie odpowiadać kosztom poniesionym na jego pozyskanie (czyli np. kosztom uzyskania patentu na drodze formalnej plus nakładom poniesionym na dokonanie wynalazku), które i tak mogą stanowić pokaźne kwoty rzędu kilkuset tysięcy euro.

Podsumowanie

Mimo trudności w oszacowaniu wartości, prawa własności intelektualnej stanowią mocną podstawę wyznaczania majątku przedsiębiorstwa. Poprzez inwestowanie w wysokiej jakości prawa własności intelektualnej można w prosty sposób zwiększyć np. jego wartość sprzedaży. Poprzez tego rodzaju inwestycje przedsiębiorcy przyczyniają się też ogólnego wzrostu gospodarczego w państwie. Zauważmy, że dobra strategia przedsiębiorstw w stosunku do innowacji technologicznych stała się fundamentalnym wkładem w poziom konkurencyjności gospodarki krajowej. Wiele mechanizmów stymulujących działalność innowacyjną wykorzystującą prawa własności intelektualnej wprowadzają też organy UE, w tym za pośrednictwem Państw Członkowskich.

Nie ulega jednak wątpliwości, że za stworzenie poprawnej strategii wykorzystującej prawa własności intelektualnej na poziomie konkretnego przedsiębiorstwa odpowiedzialny jest sam przedsiębiorca.

Autor: dr Dariusz Kasprzycki

W ramach projektu zachęcamy do korzystania
z **bezpłatnych usług Wirtualnego Rzecznika Patentowego**
na www.marr.pl/rzecznik

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego
ul. Kordylewskiego 11, 31-542 Kraków
Tel.: (12) 417 74 22, 617 66 21
Fax: (12) 617 66 66